

Odrednice zadovoljstva vezom kod mladih

Zorić, Dora

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:131:784573>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-17**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
Odsjek za psihologiju

ODREDNICE ZADOVOLJSTVA VEZOM KOD MLADIH

Diplomski rad

Dora Zorić

Mentorica: Dr. sc. Margareta Jelić, izv. prof.

Zagreb, 2023.

IZJAVA

Pod punom moralnom odgovornošću izjavljujem da sam ovaj rad izradio/la samostalno te da u njemu nema kopiranih, prepisanih ili preuzetih dijelova teksta tuđih radova koji nisu propisno označeni kao citati s navedenim izvorom iz kojeg su preneseni.

U Zagrebu, 17. Siječnja 2023.

Dora Zorić

Sadržaj

UVOD	1
<i>Romantične veze, bliski odnosi i ljubav prema teoriji socijalne razmjene</i>	1
Zadovoljstvo vezom	2
<i>Privrženost u bliskim odnosima</i>	3
Vrste i dimenzije privrženosti u odrasloj dobi	4
<i>Negativni aspekt veze - nasilje u mladim vezama</i>	5
Psihičko, fizičko i seksualno nasilje	7
<i>Pozitivni aspekt veze - percipirana podrška</i>	8
<i>Povezanost privrženosti, nasilja i percipirane podrške</i>	10
<i>Cilj istraživanja</i>	10
METODA.....	13
<i>Postupak</i>	13
<i>Sudionici</i>	13
<i>Instrumenti</i>	15
Upitnik privrženosti prema ljubavnom partneru	15
Upitnik iskustva doživljenih nasilnih ponašanja	15
Skala instrumentalne i emocionalne socijalne podrške	16
Indeks kvalitete braka.....	16
Sociodemografske karakteristike.....	16
REZULTATI.....	18
RASPRAVA.....	23
ZAKLJUČAK	29
LITERATURA.....	30

Odrednice zadovoljstva vezom kod mladih
Determinants of relationship satisfaction in young adults
Dora Zorić

Sažetak: Zadovoljstvo vezom među glavnim je razlozima ostajanja u ili napuštanja veze, a samim time predstavlja kompleksan konstrukt vrijedan istraživanja. Prema teoriji socijalne razmjene, osobe u svojim romantičnim vezama važnu dobitku i gubitke te na temelju njihovih odnosa bivaju zadovoljnije ili manje zadovoljne svojim odnosom. U svojoj mladoj odrasloj dobi pojedinci počinju pokazivati relativno stabilne obrasce ponašanja koji se razvijaju na temelju privrženosti, a koja utječe na percepciju svijeta oko nas, pa tako i na doživljaj i zadovoljstvo romantičnim odnosom. Cilj ovog istraživanja je ispitati ulogu privrženosti te pozitivnih (podrške) i negativnih (nasilja) interakcija s partnerom u objašnjavanju zadovoljstva vezom kod mladih. Pretpostavili smo značajan doprinos nasilja, podrške i dimenzija privrženosti u objašnjavanju zadovoljstva vezom. U online istraživanju je sudjelovalo sveukupno 240 sudionika, od kojih 200 žena i 40 muškaraca, dobnog raspona od 18 do 30 godina. Uzorak su činili oni koji su u vezi i oni koji nisu u vezi. Na dobivenim je rezultatima provedena hijerarhijska regresijska analiza u dva koraka, u kojoj su u prvom koraku uvrštene sociodemografske i druge kontrolne varijable, dok je u drugom koraku ispitan doprinos oblika nasilja (psihičkog, fizičkog i seksualnog), podrške i dimenzija privrženosti (aksiozne i izbjegavajuće) u objašnjavanju zadovoljstva vezom. Rezultati pokazuju značajan pozitivni pojedinačni doprinos percipirane podrške te značajan negativni pojedinačni doprinos anksiozne i izbjegavajuće dimenzije privrženosti i psihičkog nasilja u objašnjavanju zadovoljstva vezom, kao i pojedinačni doprinos varijable statusa veze, dok se fizičko i seksualno nasilje nisu pokazali značajnim prediktorima zadovoljstva. Dobiveni rezultati ukazuju na važnost ispitivanja odrednica zadovoljstva vezom, a naročito na važnost stjecanja dubljeg uvida u ulogu nasilja i njegovih oblika u samim vezama kako bi se mogle poduzeti mjere na njegovo preveniranje i pravodobno reagiranje, kao i na stjecanje uvida u važnost pružanja i dobivanja podrške u svrhu održavanja romantičnog odnosa na kvalitetnoj i zadovoljavajućoj razini.

Ključne riječi: zadovoljstvo vezom, romantična veza, privrženost, nasilje, podrška

Abstract: Relationship satisfaction is one of the reasons for staying in or leaving a relationship, and represents a complex construct for research. According to the social exchange theory, people weigh gains and losses in their relationships and are more or less satisfied with it based on their ratio. In young adulthood, individuals begin to show relatively stable behavior patterns based on attachment, which affects the perception of the world around us and our relationship satisfaction. The aim of this research is to examine the role of attachment, positive and negative interactions with a partner in explaining relationship satisfaction. We hypothesized a significant contribution of violence, support and attachment in explaining relationship satisfaction. A total of 240 participants took part in the online survey (200 women and 40 men), aged 18 to 30. The sample consisted of those who are and those who aren't in a relationship. A two-step hierarchical regression analysis was carried out on the results, in which sociodemographic variables were included in the first step, while in the second step we added violence (psychological, physical and sexual), support and attachment dimensions (anxious and avoidant). The results show a significant positive individual contribution of support and a significant negative contribution of anxious and avoidant dimensions of attachment and psychological violence in explaining relationship satisfaction, as well as a contribution of the relationship status, while physical and sexual violence did not prove to be significant. The obtained results indicate the importance of examining the determinants of relationship satisfaction, of gaining a deeper insight into the role of violence in the relationships in order to be able to take measures to prevent it and react on time, as well as to gain insight into the importance of providing and receiving support for the purpose of maintaining a relationship at a high-quality level.

Keywords: relationship satisfaction, romantic relationship, attachment, violence, support

UVOD

Romantične veze, bliski odnosi i ljubav prema teoriji socijalne razmjene

Svijet u kojem živimo nije zamisliv bez drugih ljudi, točnije, bez interakcije s drugim ljudima. Naravno, nismo sa svim ljudima oko sebe u istoj vrsti odnosa. Dok smo s jednima tek poznanici, s drugima dijelimo svaki naš problem, ali i radost. Mnogi su teoretičari nastojali objasniti iz znanstvene perspektive kako i zašto su ljudima bliski odnosi toliko bitni i nezamjenjivi. Socijalni kontakt smatra se najvišim oblikom odnosa, a ujedno i najkompleksnijim. Na temelju njega se formiraju počeci socijalnih interakcija koje, u konačnici, stvaraju temelj za socijalne odnose (Blau, 1964). Teorija socijalne razmjene pretpostavlja da se bliski odnosi razvijaju po principu reciprociteta (Gouldner, 1960). Prema teoriji, pojedinci sudjeluju u nizu međuzavisnih interakcija koje stvaraju obveze među stranama u razmjeni (Blau 1964; Emerson 1976; Homans 1958). Kada jedna strana drugoj osigura vrijedan i koristan resurs, nastaje obveza vraćanja korisnog resursa. Niz međusobnih razmjena jača kvalitetu odnosa između strana u razmjeni, što proizvodi korisna i produktivna ponašanja (Blau 1964). Empirijski dokazi podupiru ovaj obrazac. Suprotno tome, izrabljivačka ili zlostavljivačka razmjena dovodi u neravnotežu odnose društvene razmjene (Gouldner 1960). Čineći to, oni negativno utječu na psihološko blagostanje (Tepper 2000). Proces razmjene se, prema tome, temelji na obvezi jedne strane da nekad u budućnosti drugoj strani uzvрати jednako dobro onom dobru koje je od druge strane primio. Ovako generalizirani princip dao je podlogu za razvoj modela specifičnih oblika odnosa razmjene, a koji se temelje na reciprocitetu (Wang, 2004). Primjerice, Molm (2003) navodi kako postoje dvije vrste odnosa razmjene – pregovarački/ekonomski i recipročni. Kao što im sama imena sugeriraju, pregovarački su oni odnosi razmjene koji se baziraju na obvezujućim dogovorima i uvjetima razmjene, prihvaćenima od strane oba dionika, dok su recipročni odnosi nepregovarački, dobrovoljni i bez posebno dodijeljenih sadržajnih i vremenskih uvjeta (Molm, 2003). Odnosi socijalne, nepregovaračke razmjene traju duže i povezane su sa snažnijom interpersonalnom povezanosti (Blau, 1964). Oni su ujedno proizvod uspješnog niza prethodnih interakcija među dionicima. Razmjene dobara mogu, stoga, vremenom rezultirati kvalitetnim interpersonalnim odnosima. Drugim riječima, međuljudski je odnos posljedica procesa njihove međusobne razmjene.

Prema tome, socijalne razmjene se temelje na tri pretpostavke: prva, da su dionici u međuzavisnom odnosu razmjene resursa, druga, da se dionici ponašaju na onaj način koji će

povećati njihove pozitivno vrednovane resurse i smanjiti negativno vrednovane resurse i, treća, da će dionici vremenom stupati u odnose razmjene samo s određenim partnerima (Homans, 1958). Za romantične veze se, prema suvremenim shvaćanjima veže pretpostavka kako postoji vjerojatnost da će osoba ispunjavati svoje obveze prema drugima čak i onda kada to nije nužno u njihovom najboljem interesu (Fiske, 1991), dok starije pretpostavke navode kako ćemo u vezu ulagati i davati samo onda kada postoji osobni interes (Adams, 1965).

Unutar procesa socijalne razmjene, događa se i cijeli niz drugih razmjena, od kojih valja istaknuti dobitke i gubitke. Kad je riječ o dobitcima, njima se smatraju sve one pozitivne konotacije prema drugima i pozitivne evaluacije drugih, poput ljubavi, odobravanja, podrške i poštovanja – oni potiču osobu na formiranje odnosa. Tako se stvorene veze temelje na posebnim mehanizmima za održavanje obveza razmjene, a koje ih dalje učvršćuje i jača. Vremenom tako pojedinci postaju međuovisni i u odnosu postoji povjerenje (Blau, 1964). Dobici su, kraće rečeno, svi pozitivni aspekti veze koji ju održavaju, učvršćuju i još jače povezuju, dok su gubici (konflikti, neslaganja, nerazumijevanje, manjak empatije i sl.) svi negativni aspekti veze koji ju potencijalno narušavaju.

U praksi se često susrećemo s teorijom socijalne razmjene. Dok će dio ljudi sigurno svoj odnos s radnim kolegama i nadređenima opisati kao pregovarački, velika većina se ipak može složiti oko činjenice da su odnosi s prijateljima, obitelji i partnerima ništa drugo nego recipročni; uzajamni, dobrovoljni i bezuvjetni. Jedno im je zajedničko - obuhvaćaju niz razmjenjivačkih procesa koji ih u konačnici definiraju.

Zadovoljstvo vezom

Samim postojanjem odnosa s drugom osobom nije nužno definirana i njegova kvaliteta, ni naše zadovoljstvo istim. Teorija socijalne razmjene nalaže postojanje triju koncepata: gubitaka (eng. *costs*), nagrada/dobitaka (eng. *rewards*) i vrijednosti (eng. *worth; profit*) (Molm, 1991). Gubici mogu biti trud, vrijeme, novac i sl., a imaju negativno značenje za osobu. Nagrade su elementi odnosa pozitivnog značenja za osobu (podrška, prihvaćanje, druženje,...), dok je cjelokupna vrijednost nekog odnosa određena razlikom dobitaka i gubitaka (Zafirovski, 2005). Ako je vrijednost odnosa pozitivna, odnosno ako su dobitci veći od gubitaka, onda je i odnos ocijenjen kao pozitivan. Obrnuto, negativan broj upućuje na negativan odnos. Konačno, takva vrijednost odnosa utječe na njegov ishod - s obzirom na nju, ljudi odlučuju ostati u ili napustiti odnos, a ta se odluka temelji na zadovoljstvu koje proizlazi

iz tako vrednovanog odnosa. Od pozitivnih se odnosa očekuje da traju, od negativnih da ih se napušta (Monge i Contractor, 2003). Ono što se također spominje i naglašava u temeljima dobitaka i gubitaka je da pojedinci vrlo često daju veću važnost i težinu gubicima kod procjenjivanja odnosa (Molm, 1991). Sve to u konačnici uvjetuje subjektivno zadovoljstvo odnosom – pozitivno vrednovani odnosi upućuju, u pravilu, na zadovoljstvo odnosom, dok se od onih negativno vrednovanih očekuje nezadovoljstvo osobe koja se nalazi u tom odnosu, a time i napuštanje istog (Burns, 1973).

Privrženost u bliskim odnosima

Teorija privrženosti široka je teorija socijalnog razvoja u psihologiji, a opisuje porijeklo obrazaca ponašanja u bliskim interpersonalnim odnosima. Njezin je autor britanski psiholog John Bowlby, koji kaže da se privrženost može promatrati kao primarni motivacijski sustav koji djeluje sam za sebe te ju definira kao trajnu psihološku povezanost među živim bićima. Za razliku od dotadašnjih vjerovanja kako je povezanost djeteta s majkom stečena i prvenstveno temeljena na hranjenju, Bowlby je uočio kako djeca, u situaciji preplašenosti, traže blizinu majke (ili drugog primarnog skrbnika) u svrhu osjećaja sigurnosti i utjehe. Drugim riječima, privrženost je emocionalna veza ostvarena s drugom osobom koja ima snažan utjecaj na daljnji djetetov život, a rezultat je evolucije – dijete se rađa s unutarnjim nagonom za stvaranjem privrženosti s majkom (ili drugim primarnim skrbnikom) (Bowlby, 1979). Primarni fokus teorije privrženosti jesu skrbnici koji su dostupni i reagiraju na djetetove potrebe, odnosno njihov utjecaj na daljnji djetetov razvoj osjećaja sigurnosti. Točnije, roditeljski odgovori i reakcije vode do razvoja obrazaca privrženosti pomoću kojih se stvaraju unutarnji radni modeli, a pomoću kojih se oblikuju percepcija, emocije, misli i očekivanja osobe u budućim odnosima (Bretherton, 2010).

Međutim, ne nalaze se svi u istim uvjetima prilikom odrastanja. Interakcija vanjskih, okolinskih utjecaja (naročito roditeljskog) s genetskim faktorima u ranom razvoju dovodi upravo do individualnih razlika u obrascima ponašanja privrženosti, pa tako u djetinjstvu možemo govoriti o sigurnom, izbjegavajućem te anksiozno-ambivalentnom stilu privrženosti (Ainsworth, 1978). Svi obrasci ponašanja privrženosti imaju za cilj povećanje osjećaja sigurnosti, naročito u situacijama stresa i potrebe. Ovi su obrasci relativno stabilni te kasnije prelaze u stilove privrženosti u odrasloj dobi (Cassidy i sur., 2010), zbog čega se mogu promatrati i kao svojevrsne crte ličnosti.

Radni modeli odraslih, prototipi ponašanja koje su stekli na temelju ranih iskustava s primarnim skrbnicima, utječu na njihove odnose s partnerima u odrasloj dobi te se, stoga, romantični odnosi odraslih smatraju procesom privrženosti koji se drukčije doživljava među ljudima, upravo zbog varijacija u njihovim povijestima privrženosti (Levy i sur., 1998). Ponašanja privrženosti vremenom gube određene karakteristike tipične za odnos dijete-roditelj, ali poprimaju neke tendencije (prilagođene dobi) oblikovanja stila privrženosti odraslih. U bliskim odnosima su važni autonomija, međuovisnost i povezanost (Prager i Roberts, 2004).

Vrste i dimenzije privrženosti u odrasloj dobi

U stilovima privrženosti odraslih naglašene su dvije dimenzije. Prva, *izbjegavanje*, odražava stupanj do kojeg je pojedincu ugodno po pitanju bliskosti i emocionalne intime u odnosu. Osobe s izraženom dimenzijom izbjegavanja gledaju negativno na svoje romantične partnere, dok imaju pozitivnu, ali krhku sliku o sebi (Feeney i Noller, 1996). Takve osobe teže formiranju i održavanju neovisnosti, kontrole i autonomije u svojim odnosima jer vjeruju da je traženje emocionalne i psihološke bliskosti nepoželjno ili nemoguće. Posljedično se pojedinci s izbjegavajućim tendencijama distanciraju i razvijaju mehanizme suočavanja u kojima potiskuju negativne misli i emocije (kao oblik samoobrane), a teže autonomiji i samostalnosti (Bartholomew i Shaver, 1998). S druge strane, osobama koje su nisko na izbjegavanju (oni sa sigurnom privrženošću) intimnost ne predstavlja nikakav problem – mogu ovisiti o drugima i prepustiti im se s povjerenjem, te lako prihvaćaju situacije kada drugi ovise o njima.

Druga je dimenzija *anksioznost u vezi*, koja se odnosi na stupanj u kojem je pojedinac zabrinut oko napuštanja i toga da nije dovoljno cijenjen od strane svog romantičnog partnera (Bartholomew i Shaver, 1998). Osobe visoko na anksioznosti su vrlo uključene u svoje odnose te žude za emocionalnom bliskošću s partnerom kako bi razvili osjećaj sigurnosti (Simpson i Rholes, 2017). Isto tako, anksiozni pojedinci najčešće imaju negativnu sliku o sebi, a pozitivnu o svojim partnerima. Takve konfliktne percepcije uzrokuju preispitivanje vlastite vrijednosti i zabrinutost oko gubitka partnera te povećanu usmjerenost na znakove upozorenja (primjerice, znakove koji bi mogli upućivati na to da se partner udaljava od njih). Dakle, anksiozni su pojedinci motivirani za povećanje osjećaja sigurnosti, zbog čega se ponašaju na način koji često otjera njihove partnere i "guši" ih. Zbog neizvjesnosti i nepovjerenja u partnera, radni modeli anksioznih ljudi dodatno pojačavaju stres te u konačnici

dovode do još manjeg osjećaja sigurnosti (Simpson i Rholes, 2017). Takvi pojedinci najčešće koriste strategije suočavanja usmjerene na emocije, pomoću kojih se dodatno potkrepljuju njihove brige, a time i drže njihove sustave privrženosti kronično aktivnima. To djelomično objašnjava zašto anksiozni pojedinci najčešće imaju loše prilagodljive manje zadovoljavajuće odnose. Oni koji su nisko na anksioznosti (više sigurno privrženi) nemaju ovakve brige i kroničnu zabrinutost (Bartholomew i Shaver, 1998). Oni koji postižu niske rezultate na anksioznoj dimenziji i na izbjegavajućoj dimenziji privrženosti, smatra se da su sigurno privrženi.

Tri vrste situacija aktiviraju sustav privrženosti: negativni vanjski događaji (prijeteće i/ili opasne situacije), negativni događaji u odnosu (svađa, napuštanje, odvajanje) te kognitivni/emocionalni stresori (ruminiranje oko negativnih događaja). U navedenim se situacijama pali alarm za opasnost kod gotovo svih ljudi, a koji ih motivira da traže sigurnost, podršku i potvrdu od figura privrženosti, čak i kada ga ne osjećaju na svjesnoj razini (Scharfe i Bartholomew, 1994). Percepcija partnera i situacije je isto tako pod utjecajem partnerovog ponašanja u situaciji, ali ovisi i o radnim modelima. Konačno, dobivena ponašanja i percepcije utječu na osobnu dobrobit i dobrobit odnosa koju pojedinac osjeća u stresnim situacijama, ali i na kvalitetu istih (zadovoljstvo vezom, kvaliteta veze, depresivnost,...).

Različita su se istraživanja bavila upravo odnosom privrženosti i romantične veze, pa su pronađeni značajni pozitivni utjecaji sigurne privrženosti na brigu o partneru u romantičnoj vezi (Feeney, 1996); povezana je pozitivno i s boljim komunikacijskim obrascima u vezi (Keelan i sur., 1998) te s boljim strategijama rješavanja problema i postizanjem kompromisa (Pistole, 1989), a brojna su se istraživanja posvetila istraživanju odnosa između privrženosti i zadovoljstva vezom. Collins i Read (1990) navode kako je privrženost u vidu pogleda na sebe i partnera među važnim činiteljima zadovoljstva vezom. U istraživanju Kachadouriana i suradnika (2004) pronađen je pozitivan doprinos sigurne privrženosti u objašnjavanju zadovoljstva vezom.

Negativni aspekt veze - nasilje u mladim vezama

Prema Svjetskoj zdravstvenoj organizaciji (eng. *World Health Organization; WHO*) nasilje u romantičnim vezama (eng. *intimate partner violence, IPV*), se definira kao “bilo koje ponašanje u romantičnoj vezi koje uzrokuje psihičku, fizičku ili seksualnu štetu onima koji su u toj vezi” (Sikström i sur., 2021). Pod pojmom *partner* se podrazumijeva sve od osoba za povremeno viđanje do vjenčanog partnera, kao i trenutni, ali i bivši partneri. Primjeri

fizičkog nasilja jesu pljuska, udarac, premlaćivanje; primjer psihičkog nasilja jesu ponižavanje, prijetnja, manipulacija, kontroliranje, nadzor i sl., dok se pod seksualnim nasiljem podrazumijevaju silovanje, bludnje radnje i sl. (Sikström i sur., 2021). Nasilje u romantičnim vezama je problem društva koji se najčešće pojavljuje u ranoj odrasloj dobi (Brown i Bulanda, 2008). Neke procjene upućuju na to da je između 25 i 55 % ljudi u ranoj odrasloj dobi (ovisno o vrsti romantičnog odnosa i korištenim mjerama) doživjelo nasilje u romantičnoj vezi u posljednjih godinu dana (Kaura i Allen, 2004).

Uspostavljanje i održavanje romantične veze je jedan od glavnih razvojnih zadataka u mladoj odrasloj dobi. Među najvažnijim ponašanjima koja imaju negativan utjecaj na odnos se ističe nasilje u vezi, koje se povezuje s nizom negativnih razvojnih ishoda poput anksioznosti i depresije (Holt i Espelage, 2005). Nasilje je vodeća prepreka za zdravi razvoj pojedinca, ali i javno zdravstvo u cjelini. Primjerice, u Americi se procjenjuje da problem nasilja u romantičnim vezama ‘košta’ 5,8 milijardi dolara svake godine - troškovi se odnose na savjetovanja, intervencijske programe, liječenje ozljeda i sl. (Arias i Corso, 2005). U Republici Hrvatskoj, primjerice, prema Državnom zavodu za statistiku, podaci ukazuju na to da su, kad je riječ o seksualnom nasilju u bliskim odnosima (u obitelji ili među partnerima), u 43 % slučajeva žrtve u dobi od 18 do 30 godina, a u više od 90 % slučajeva riječ je o ženama. Najčešće prijavljene kaznene radnje, također u kontekstu nasilja počinjenog nad bliskim osobama (u obitelji ili među partnerima) su bludnja (34 %) i silovanje (15%) (DZS, 2019). Podaci za 2020. govore o sveukupno 1256 prijavljenih kaznenih djela fizičke ozljede u obitelji ili među partnerima te 722 teške fizičke ozljede u kojima je žena žrtva u preko 70 % slučajeva (MUP, 2020). Prijavljeno je preko 5500 kaznenih djela prijetnji i više od 390 slučajeva nametljivog ponašanja (sveukupno 6062 slučajeva kaznenih djela protiv osobne slobode) te 353 slučajeva povređivanja privatnosti (MUP, 2020). Razumijevanje ovog problema važno je da bi se, između ostalog, mogli razviti adekvatni preventivski i intervencijski programi u svrhu smanjenja stope zastupljenosti nasilja u romantičnim vezama (Cui i sur., 2013).

Cate i suradnici (1982) navode kako se nasilje u vezama počinje događati tek nakon uspostavljanja neke razine odanosti, a nasilna ponašanja se ne vežu nužno uz prekid te veze. Čak se 39 % do 54 % sudionika i dalje nalaze u opisanoj nasilnoj vezi. Dodaj i suradnici (2017) navode kako je čak 50 % mladih bilo izloženo nasilju u vezi, uz to da su žene češće žrtve, a muškarci češće počinitelji nasilja. Važnost identificiranja karakteristika nasilnih i

nenasilnih veza leži upravo u mogućnosti predviđanja i prevencije obiteljskog/bračnog nasilja na temelju prevalencije nasilja u trenutnim vezama mladih (Bird i sur., 1991).

Psihičko, fizičko i seksualno nasilje

Nasilje je naročito štetno upravo zbog svojih posljedica, psihičkih i fizičkih, dugoročnih i kratkoročnih. Prevalencija nasilja prema ženama je u većini društava visoka, bez obzira na religiju, socioekonomski status i rasu. Postotak žena koje su u nekom trenutku života doživjele fizičko nasilje u određenim istraživanjima ide čak do 69 %, a u svima je svakako evidentna učestalost doživljavanja nasilja. Ono je također često popraćeno psihičkim nasiljem te, kod 30-50 %, seksualnim nasiljem (Pico-Alfonso i sur., 2006). U posljednja dva desetljeća raste broj istraživanja usmjerenih utvrđivanju posljedica nasilja na mentalno zdravlje (depresije, pa čak i PTSP-a). Osim toga, bilježi se i visoka povezanost nasilja sa suicidalnim ponašanjima, poremećajima hranjenja i spavanja, socijalnih disfunkcija te vjerojatnosti razvoja ovisnosti (Pico-Alfonso i sur., 2006). Većina se istraživanja ipak usmjerava samo na fizičko nasilje, dok se seksualno i psihičko rijetko uključuju. Ona istraživanja koja su, pak, uključila psihološko nasilje, navode kako je ovaj oblik nasilja sam za sebe dovoljan za ostavljanje posljedica na mentalno zdravlje. Primjerice, istraživanje na trudnicama koje su proveli Tiwari i suradnici (2008) pokazuje kako žene koje u vezi trpe neki oblik psihičkog nasilja (ne i fizičkog i seksualnog) pokazuju značajno veći rizik od razvijanja postporođajne depresije u usporedbi s onima koje ne izvještavaju o psihičkom nasilju u vezi. Iz tog je razloga bitno razlikovati vrste nasilja, ali i njihovu povezanost s ishodima.

Doživljavanje nasilja u djetinjstvu značajno povećava rizik za ponovnim doživljavanjem istog kasnije u životu, bilo u ulozi nasilnika ili u ulozi žrtve. Točnije, oni koji dožive nasilje u jednom području života, najčešće će ga doživjeti barem u još jednom (Finkelhor i sur., 2009). Najzastupljeniji oblik nasilja u romantičnim vezama je psihičko nasilje, a tek nakon toga fizičko nasilje, navode Sullivan i sur. (2012). Također navode kako se psihičko, fizičko i seksualno nasilje najčešće pojavljuju zajedno.

Sve vrste nasilja u romantičnim vezama se podcjenjuju, a upravo zbog toga dolazi do većih problema u javnom zdravstvu. Percepcija psihičkog i fizičkog nasilja se razlikuje ovisno o kutu gledanja. Tako, primjerice, žrtve koje doživljaju i psihičko i fizičko nasilje smatraju psihičko nasilje štetnijim od fizičkog (njih čak 72 %), dok vanjski promatrači procjenjuju fizičko nasilje štetnijim od psihičkog (Follingstad i sur., 1990).

Nasilje se, iako ne nužno, povezuje sa stilom privrženosti. Primjerice, u jednom su istraživanju Gewitz-Meydan i suradnici (2021) pronašli kako pojedinci s anksioznom privrženošću čine više nasilja, a što posljedično utječe na niže zadovoljstvo romantičnom vezom. Osim toga, što je viša razina anksiozne privrženosti kod žena, to i njihov partner čini više psihičkog nasilja (Gewitz-Meydan i sur., 2021).

U ovom je kontekstu potrebno razjasniti granice između nasilja na razini kriminalne aktivnosti i nasilja kao neetičnog i socijalno nepoželjnog oblika ponašanja (Echeburua i Munoz, 2017). Točnije, kad se govori o nasilju u vezi, najčešće se misli na situacijsko nasilje, koje se često doživljava lakim oblikom nasilja, a odnosi se na situacije proizašle iz interpersonalnih konflikata, komunikacijskih vještina, zlorabe opijata, i sl.; točnije, odnosi se na situacije određenih okolnosti u kojima svađa ili rasprava eskalira u nasilje (Dodaj i sur., 2017). Situacijsko nasilje čine podjednako muškarci i žene, a ujedno je ovo najčešći oblik nasilja u vezama, slabijeg intenziteta. Kod veza u kojima je prisutno situacijsko nasilje najčešće je riječ o partnerima koji imaju poteškoće u izražavanju te slabije sposobnosti rješavanja konflikata (Žilić i Janković, 2016). Iako kontradiktorno njihovom smislu (iskazivanje osjećaja, emocionalnost i zajedništvo), romantične veze uključuju i visok stupanj rizika za nasilna ponašanja. Nasilje je rezultat interakcije intenzivnog emocionalnog stanja bijesa s hostilnim stavovima, uskim repertoarom ponašanja (nedostatak komunikacijskih i vještina rješavanja problema), precipitirajućim faktorima (stresne situacije, konzumacija opijata i sl.) i percepcijom ranjivosti žrtve (Echeburúa i Munoz, 2017). Točnije, nedostaci komunikacijskih vještina i vještina rješavanja problema sprječavaju rješavanje sukoba na adekvatne načine. Ljubomora, sumnja, nisko samopouzdanje, nedostatak empatije te izražena potreba za potvrdom dodatno pogoršavaju problem. Dosadašnja istraživanja, polazeći od prethodno objašnjenih pretpostavki o dobitcima i gubicima u vezi, navode kako se upravo nasilje može tretirati kao gubitak u vezi jer se upravo kao takav i doživljava (Capaldi i Crosby, 1997; Cramer 2003; Testa i Leonard, 2001).

Pozitivni aspekt veze - percipirana podrška

Pružanje socijalne podrške je važan dio sretne i zdrave romantične veze. Ono poboljšava zdravlje i dobrobit kako za pružatelja tako i za primatelja podrške (Reblin i Uchino, 2008), ali utječe i na zadovoljstvo vezom. Odobravanje i pružanje podrške romantičnoj vezi od strane vlastite i partnerove okoline dovodi do većeg zadovoljstva vezom; s druge strane, ako podrška izostane, dolazi do kognitivne neravnoteže i stresa (Festinger,

1957). Točnije, veće zadovoljstvo romantičnom vezom predviđa se na temelju većeg doživljaja socijalne podrške vezi, a zadovoljstvo kao takvo dalje predviđa veće zdravlje (fizičko i psihičko) (Blair i Holmberg, 2008). Osim toga, percipirana podrška se pokazala važnom i za predviđanje većih ulaganja u vezu (Rodrigues i sur., 2016). Benefiti podrške okoline u vidu prihvaćanja romantičnog para rezultiraju većom stabilnosti i kvalitetom veze (Lewis, 1973), dok se smanjivanjem nesigurnosti u vezi vlastitog odnosa (na temelju potvrde od bliskih osoba) povećava stabilnost veze (Parks i Adelman, 1983). Podrška okoline je od iznimne važnosti naročito u stresnim situacijama, odnosno u situacijama u kojima par prolazi kroz probleme u odnosu. Kad su ljudi usmjereni na postizanje emocionalnih ciljeva kroz socijalne procese, upuštaju se u proces interpersonalne emocionalne regulacije (Koval i sur., 2015). Pod stresnim okolnostima, ljudi teže društvu i otkrivaju tuđa emocionalna iskustva (Rimé, 2009). Podrška drugih, stoga, pomaže pojedincu u regulaciji vlastitih emocija. Tako se može razjasniti kako odnosi mogu ojačati psihičko i fizičko zdravlje (Williams i sur., 2018).

Prema nekim istraživanjima, još značajnijom od podrške okoline navodi se partnerova podrška (Martins i sur., 2014). Pokazalo se kako je podrška partnera negativno povezana sa stresom, odnosno oni koji percipiraju podršku partnera višom, ujedno doživljavaju i niže razine stresa (Ying i sur., 2015). Drugim riječima, romantični se odnos u stresnim situacijama smatra jednim od primarnih izvora podrške, a percipirana partnerova podrška u pozitivnoj je korelaciji i s kvalitetom odnosa (Jestrović i sur., 2016). Osim toga, podrška partnera najviše je povezana s procijenjenim zadovoljstvom vezom (Leutar i Oršulić, 2016).

Međutim, objektivna razina podrške često se razlikuje od subjektivnog doživljaja iste. Iz tog razloga percepcija podrške primatelja može uvelike odrediti njihov vlastiti uspjeh u emocionalnoj regulaciji, ali taj osjećaj vlastitog uspjeha u emocionalnoj regulaciji ovisi o samoj situaciji; primjerice, ako osoba percipira da dobiva potrebnu podršku od partnera u situacijama kada joj podrška uistinu treba, to će imati povoljan utjecaj na njihovu vlastitu emocionalnu regulaciju. Međutim, postoji i vjerojatnost da ako osoba percipira pretjeranu i previsoku razinu podrške, to može predstavljati prijetnju njihovoj samoefikasnosti. Drugim riječima, mogu zaključiti kako nisu sposobni sami se nositi s izazovima te da drugi primjećuju da im treba pomoć (Bolger i Amarel, 2007). Socijalna podrška i podrška partnera najefikasnije su kad ju primatelji percipiraju kao konstruktivnu i adekvatnu njihovim potrebama (Maisel i Gable, 2009). Iz razloga što je podrška partnera među najvažnijim varijablama povezanima sa zadovoljstvom vezom te zbog razlike u objektivnoj i subjektivnoj

procjeni primljene podrške, u našem smo istraživanju u skladu s teorijom socijalne razmjene tretirali percipiranu podršku partnera kao dobitak u vezi.

Povezanost privrženosti, nasilja i percipirane podrške

Osjećaj anksioznosti vezan uz bliski odnos i partnera je pod utjecajem dvaju faktora - percepcije konflikta i percepcije podrške u odnosu (Bowlby, 1980). Unatoč činjenici da visoko anksiozni pojedinci traže podršku i utjehu od strane partnera, istovremeno pokazuju tendenciju osjećaja nezadovoljstva onda kada istu tu podršku dobiju (Campbell i sur., 2005). Pojedinci u stanju visokog stresa i anksioznosti, u situacijama socijalnih interakcija s partnerima, percipiraju zlu namjeru od strane partnera onda kada im on ne pruža "jasnu" podršku. Duže pamte i brže se prisjećaju ovog iskustva od pojedinaca koji nisu anksiozni i nisu pod stresom (Campbell i sur., 2005).

Isto tako, iz perspektive teorije privrženosti, partnersko nasilje se može gledati kao način uspostave i održavanja određene razine sigurnosti u odnos. Primjerice, kad osoba percipira prijetnju vezi, u njoj se javlja alarm koji aktivira anksioznost, a rezultira nasiljem. Takva epizoda s nasiljem može biti potaknuta stvarnom ili umišljenom prijetnjom i strahom od odbijanja ili napuštanja od strane figure privrženosti (Doumas i sur., 2008). Ista teorija nudi i drukčiju perspektivu – nasilje među partnerima može se objasniti i kao pokušaj upravljanja konfliktom kojeg izaziva potreba za bliskošću ili distancom druge osobe. Dakle, ako jedna strana u odnosu teži visokoj bliskosti i intimnosti, a druga strana ima tendenciju izbjegavanja, to može dovesti do nasilnog odnosa. Studije pokazuju stil privrženosti rizičnim faktorom za nasilje u intimnim odnosima. Muškarci koji su nasilni, ali i žene koje su žrtve nasilja pokazuju nesiguran stil privrženosti (Doumas i sur., 2008). Točnije, nasilni muškarci češće pokazuju viši stupanj izbjegavajuće privrženosti, dok žene žrtve nasilja češće pokazuju viši stupanj anksiozne privrženosti.

Cilj istraživanja

Sve dosad navedene teoretske pretpostavke i dokazi iz prakse se trebaju promatrati u jednom važnom, aktualnom kontekstu – kontekstu pandemije COVID-19. Utječući na svaki aspekt ljudskog života, pandemija je itekako ostavila traga na način, kvalitetu i mogućnost ostvarivanja bliskih odnosa. U istraživanju kojeg su proveli Luetke i suradnici (2021) se pokazalo kako trećina sudionika izvještava o povećanoj učestalosti konflikta s partnerima od početka pandemije. Ovakvi su rezultati potpuno očekivani, naročito ako se u obzir uzmu

epidemiološke mjere koje su na snazi bile u cijelom svijetu - od ‘‘ostani doma’’ parola do zabrane fizičkih kontakata, druženja, izlazaka, itd. Sve su te mjere kao posljedicu imale i nužno manje susreta licem-u-lice, manje mogućnosti za komunikaciju i interakciju, ali i razvoj straha u ljudima od fizičkog dodira. U jednom su istraživanju pronađene značajno više razine stresa povezanog s pandemijom kod mlađih populacija, žena, samaca i osoba niže razine obrazovanja (Kowal i sur., 2020). S obzirom da se stres smatra jednim od najčešćih okidača situacijskog obiteljskog nasilja, a u ovom smislu je povezan s izolacijom, duljim boravkom u domovima i češćim konfliktima, ove se okolnosti vezane uz COVID-19 trebaju uzeti u obzir pri razmatranju provedenog istraživanja. Životne okolnosti poput pandemije se, stoga, mogu smatrati stresogenima (u različitoj mjeri za različite ljude). Slabija sposobnost rješavanja problema i konflikata kod parova s učestalijim nasilnim ponašanjima razlog je zašto stres u doba pandemije i javne poruke o strpljivosti, toleranciji i razumijevanju mogu imati negativan učinak i još više utjecati na učestalost nasilja (Jokić-Begić i sur., 2020). Isto tako, osobe u vezi u kojima nema nasilja, koje ne žive s partnerom u vrijeme pandemije navode više razine stresa i tjeskobe, ali i posvećuju više pažnje jedan drugome, dok oni koji žive zajedno imaju bolje strategije nošenja sa stresom i bolje psihičko zdravlje (Jokić-Begić i sur., 2020).

Stoga je cilj ovog istraživanja ispitati ulogu privrženosti partneru te pozitivnih i negativnih interakcija s partnerom u objašnjavanju zadovoljstva vezom kod mladih.

Problem

1. Ispitati doprinos privrženosti partneru, psihičkog, fizičkog i seksualnog nasilja kao negativne interakcije u vezi te pružanja podrške od strane partnera kao pozitivne interakcije u vezi u objašnjavanju zadovoljstva vezom.

Hipoteze

1. Nesigurna privrženost će imati negativni doprinos u objašnjavanju zadovoljstva vezom kod mladih. Točnije, što osoba postiže viši rezultat na dimenzijama anksioznosti i izbjegavanja u Upitniku privrženosti prema ljubavnom partneru, to će biti manje zadovoljna vezom, odnosno postizati niži rezultat na Upitniku zadovoljstva vezom, i obrnuto.
2. Nasilje kao negativni aspekt veze će imati negativni doprinos u objašnjavanju zadovoljstva vezom kod mladih. Što je veći stupanj prisutnosti psihičkog, seksualnog i/ili fizičkog nasilja u

vezi (što je veći rezultat na Upitniku iskustva doživljenih nasilnih ponašanja), to će osoba pokazivati niži stupanj zadovoljstva vezom (niži rezultat na Upitniku zadovoljstva vezom).

3. Pružanje potpore kao pozitivni aspekt veze imat će pozitivni doprinos u objašnjavanju zadovoljstva vezom. Osobe koje u vezi procjenjuju veći stupanj dobivene podrške od strane partnera, bit će zadovoljnije vezom.

METODA

Postupak

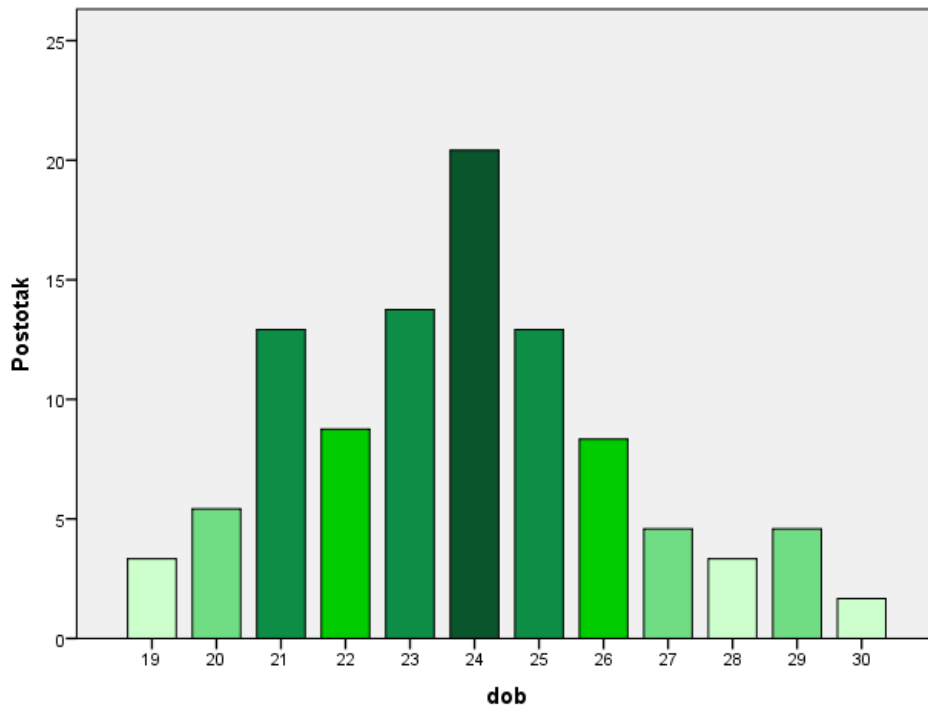
Istraživanje se provodilo online, u periodu od listopada do studenog 2021. godine. Kako su na snazi još uvijek bile stroge epidemiološke mjere, upitnik se dijelio putem poveznice (linka), tako da se primjenjivala metoda snježne grude. Sam poziv na sudjelovanje bio je objavljen na društvenim mrežama, s naglašenim najbitnijim uputama (o dobi i uvjetima sudjelovanja). Prije početka rješavanja upitnika, pred sudionikom su bile detaljnije upute o temi i cilju istraživanja, načinu ispunjavanja, informacije o načinu obrade podataka te kontakt u slučaju zainteresiranosti za rezultate na grupnoj razini. Osim toga, suglasnost se davala označavanjem prazne kućice kraj izjave o pristanku na sudjelovanje u istraživanju. Ispunjavanje upitnika trajalo je 10-ak minuta te su odgovori pohranjeni u online obliku. Ispunjavanje je bilo anonimno te se od sudionika u niti jednom trenutku nije tražilo njihovo ime i/ili prezime.

Sudionici

U istraživanju je sveukupno bilo 240 sudionika, prikupljenih u periodu od dva mjeseca, od kojih 200 žena i 40 muškaraca. Uzorak je prigodni i obuhvaća populaciju mladih odraslih te je dobiven metodom snježne grude. Uzorak čine mlade odrasle osobe od 18. do 30. godine života, iz razloga što upravo u mladoj odrasloj dobi započinje formiranje prvih važnih romantičnih odnosa te je upravo u toj dobi romantična veza percipirana kao najvažnija. Dobni raspon uzet je upravo prema definiranom rasponu populacije mladih odraslih (18-30 god). Osim toga, u ovoj je dobi ujedno i najučestalije nasilje u odnosu. Detalji o dobnoj strukturi uzorka prikazani su na Slici 1. Dva su sudionika isključena iz obrade rezultata - osoba sa 17 te osoba s 33 godine. Prosječna dob je 24 godine ($M=23.81$, $SD=2.549$). Najveći postotak sudionika ima završen fakultet (36.78 %). Detaljnije o obrazovnoj strukturi uzorka vidljivo je na slici 2. Uzorak čini 195 osoba u vezi te 45 onih koji nisu u vezi. Osobe koje nisu u vezi su popunjavale upitnik u kontekstu svoje posljednje veze koju su imali te su im sve čestice bile prilagođene i napisane u prošlom glagolskom vremenu. Od onih koji su u vezi, njih 90 je u vezi duže od 3 godine, njih 40 je u vezi dugoj 1.5 - 3 godine, njih 49 u vezi dugoj 6 mjeseci - 1.5 godine te njih 16 u vezi kraćoj od 6 mjeseci. Oni koji nisu u vezi navode kako im je zadnja veza trajala kraće od 6 mjeseci (njih 16), 6 mjeseci - 1.5 godina (njih 11), 1.5 - 3 godine (njih 10) te dulje od 3 godine (njih 8).

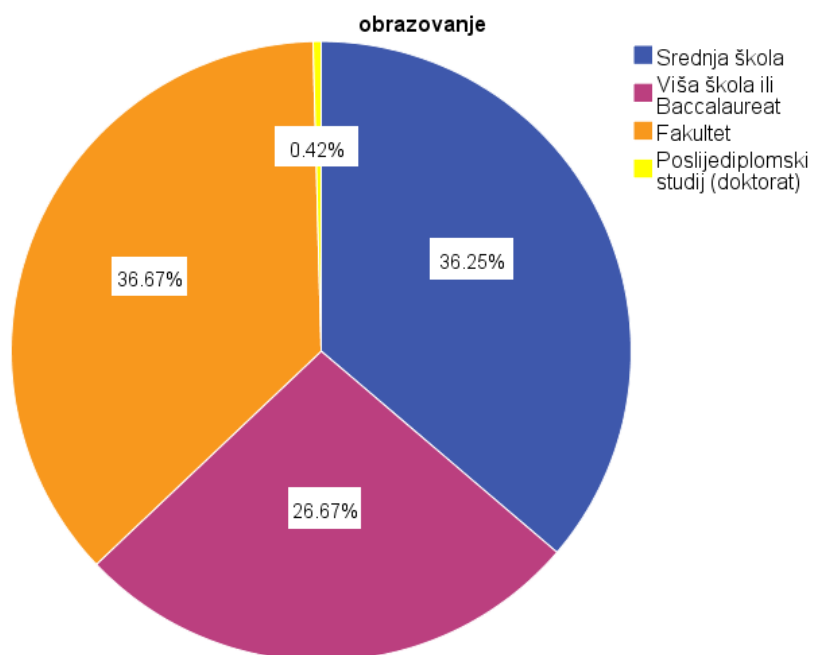
Slika 1

Prikaz dobne strukture uzorka u postocima (N=240)

Slika 2

Prikaz obrazovne strukture uzorka u postocima (N=240)

Instrumenti

Instrument korišten u ovom istraživanju je objedinjeni upitnik koji uključuje: opće informacije, informacije o vezi, Upitnik privrženosti prema ljubavnom partneru, Upitnik iskustva doživljenih nasilnih ponašanja, Skalu instrumentalne i emocionalne socijalne podrške te Upitnik zadovoljstva vezom.

Upitnik privrženosti prema ljubavnom partneru

Upitnik privrženosti prema ljubavnom partneru korišten u ovom istraživanju je skraćena verzija Inventara iskustava u bliskim vezama (Kamenov i Jelić, 2003). Upitnik se sastoji od 18 čestica te mjeri dimenzije privrženosti partneru. Sastoji se od dvije subskale, od kojih prva mjeri izbjegavanje bliskosti u vezi, dok druga mjeri anksioznost u odnosu. Subskala izbjegavanja obuhvaća sve neparne čestice, a subskala anksioznosti sve parne. U upitniku se svaka čestica procjenjuje na skali Likertovog tipa od 1 do 7 (1 - Uopće se ne slažem, 4 - Niti se slažem niti se ne slažem, 7 - U potpunosti se slažem). Ukupni rezultat se određuje prema pojedinim subskalama, u kojima niži rezultat ukazuje na nižu izraženost pojedine dimenzije, a rezultat se prikazuje kao prosjek odgovora na pojedinim subskalama. Svaka se subskala sastoji od sveukupno 9 čestica. Pouzdanost tipa unutarnje konzistencije izražena je Cronbachovim alfa koeficijentom, koji za subskalu izbjegavanja u ovom istraživanju iznosi $\alpha = .87$, dok za subskalu anksioznosti $\alpha = .85$.

Upitnik iskustva doživljenih nasilnih ponašanja

Na temelju Skale rješavanja sukoba CTS-2, autora Straus i suradnika (2003), formiran je Upitnik iskustva doživljenih nasilnih ponašanja (Ajduković i sur., 2011). Upitnik je originalno skupa s Upitnikom iskustva počinjenih nasilnih ponašanja dio Skale rješavanja sukoba. Originalno ima 30 čestica, dok se njihovom dodatnom prilagodbom u konačnici koristi 27 čestica, što je primijenjeno i u ovom istraživanju. Čestice ispituju iskustva doživljenih nasilnih ponašanja u posljednjih 6 mjeseci veze (trenutne ili prošle). U upitniku su obuhvaćeni oblici nasilja, i to psihičko (npr. "Moj partner je pokušao namjerno izazvati osjećaj krivnje kod mene"), fizičko (npr. "Moj partner je bacio na mene nešto čime me mogao ozlijediti") i seksualno (npr. "Natjerao me na seks bez zaštite"). Čestice se procjenjuju na skali Likertovog tipa od 0 - 5 (0 - niti jednom, 5 - vrlo često (nekoliko puta tjedno)). Rezultat predstavlja prosjek odgovora na pojedinoj subskali, dok je ukupni rezultat prosjek odgovora na cijelom upitniku. Veći rezultat upućuje na učestalije doživljavanje nasilja u vezi. Psihičko se nasilje mjeri s ukupno 16 čestica; fizičko se mjeri sa sedam čestica; seksualno se mjeri sa

sveukupno četiri čestice. Cronbachov alfa koeficijent za skalu psihičkog nasilja iznosi $\alpha = .93$, za skalu fizičkog nasilja $\alpha = .90$ te za skalu seksualnog nasilja $\alpha = .77$; sveukupni koeficijent iznosi $\alpha = .94$.

Skala instrumentalne i emocionalne socijalne podrške

Za mjerenje podrške korištena je subskala socijalne podrške partnera iz Skale instrumentalne i emocionalne socijalne podrške (Hromatko i sur., 2007). Subskala se sastoji od 5 čestica, a mjeri percipiranu partnerovu podršku u trenutnoj ili prošloj vezi (npr. "Moj partner mi pokazuje empatiju i razumije me"). Čestice se procjenjuju na Likertovoj skali s procjenama od 1 do 5 (1 - vrlo rijetko, 3 - ponekad, 5 - vrlo često). Rezultat je prikazan kao prosjek odgovora na svih pet čestica zajedno. Viši rezultat ukazuje na viši stupanj podrške (odnosno percipirane podrške). Cronbachov alfa koeficijent za unutarnju konzistenciju cjelokupne subskale socijalne podrške partnera iznosi $\alpha = .91$.

Indeks kvalitete braka

Indeks kvalitete braka, čiji je autor Norton (1983), korišten je za mjerenje kvalitete veze (eng. *Quality of Marriage Index*). Unatoč nazivu, zbog svojih je čestica često korišten i kod partnera koji nisu u braku, pa tako i u ovom istraživanju. Upitnik se sastoji od sveukupno 6 čestica, od kojih prvih 5 mjeri specifičnije aspekte kvalitete vezom (npr. "Zaista osjećam da smo partnerica i ja tim"), dok posljednja čestica predstavlja sveukupnu opću procjenu zadovoljstva istom. Prvih 5 čestica se procjenjuje na skali Likertovog tipa od 1 do 7 (1 - Uopće se ne slažem, 4 - Niti se slažem niti se ne slažem, 7 - U potpunosti se slažem), a posljednja čestica ("Uzevši sve u obzir, koliko ste sretni u svojoj vezi s partnerom/icom?") se procjenjuje na skali od 1 do 10 (1 - jako nezadovoljan/na, 10 - jako zadovoljan/na). Rezultat predstavlja prosjek svih odgovora na 6 čestica, što znači da je minimalni rezultat 1, a maksimalni 7.5. Cronbachov alfa koeficijent iznosi .97.

Sociodemografske karakteristike

Prije ispunjavanja prethodno navedenih skala za ispitivanje varijabli privrženosti, nasilja, podrške i zadovoljstva vezom, upitnik je ispitivao i određene sociodemografske karakteristike koje se ovdje tretiraju kao kontrolne varijable. Točnije, ispitivale su se varijable spola, dobi, obrazovanja, statusa veze i duljine trajanja veze. Ovdje treba naglasiti kako su za ispunjavanje upitnika u obzir uzeti i oni koji trenutno nisu u vezi, a koji su ostatak upitnika odgovarali u kontekstu svoje posljednje veze koju su imali. Sve navedene sociodemografske

varijable se u našem istraživanju tretiraju kao kontrolne kako bi se ispitalo putem regresijske analize doprinose li značajno objašnjavanju zadovoljstva vezom te imaju li utjecaja na doprinose glavnih varijabli, dobitaka i gubitaka u vezi te privrženosti prilikom objašnjavanja zadovoljstva vezom. Za daljnji rad bitno je naglasiti kako su se odgovori za varijablu statusa veze tretirali kao "u vezi" – 1, "nisam u vezi" – 2, a za varijablu spola vrijedi "muški" – 1, "ženski" – 2. Mogući odgovori na pitanje duljine veze bili su: manje od 6 mjeseci, između 6 mjeseci i godine i pol, između godine i pol i 3 godine, više od 3 godine. Prilikom obrade rezultata su se prethodno navedenom redosljedu odgovora o duljini veze dodijelili brojevi od jedan do četiri.

REZULTATI

Preliminarne analize

Za statističku analizu podataka dobivenih u ovom istraživanju korišten je program IBM SPSS Statistics. Prije provedbe parametrijske statističke obrade podataka, provedene su preliminarne analize za testiranje normaliteta distribucije podataka. U tu smo svrhu proveli Kolmogorov-Smirnovljev test normaliteta distribucije, a zbog strogoće testa, dodatno su provjerene vrijednosti asimetričnosti i spljoštenosti. Rezultati provedenog testa vidljivi su u tablici 1.

Tablica 1

Prikaz vrijednosti aritmetičke sredine (M), standardne devijacije (SD), minimalnih i maksimalnih mogućih rezultata, rezultata Kolmogorov-Smirnovljevog testa (K-S) i njegove značajnosti (p) te asimetričnosti i spljoštenosti korištenih varijabli (N=240)

	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>Min</i>	<i>Maks</i>	<i>K-S</i>	<i>p</i>	<i>Asimetričnost</i>	<i>Spljoštenost</i>
Dob	23.81	2.549	19	30	.117	<.001	0.317	-0.276
Obrazovanje	3.01	0.865	2	5	.244	<.001	0.015	-1.579
Duljina veze	2.45	0.544	1	4	.254	<.001	-0.411	-1.218
Privr. izbjegavanje	2.19	1.088	1	6.9	.137	<.001	1.69	3.925
Privr. anksioznost	3.04	1.295	1	6.8	.077	<.002	0.651	0.040
N. Psihičko	0.45	0.739	0	4	.272	<.001	2.532	6.643
N. Fizičko	0.16	0.502	0	3.57	.438	<.001	4.201	19.078
N. Seksualno	0.18	0.547	0	5	.442	<.001	4.899	31.178
Perc. podrška	4.08	0.907	1	5	.156	<.001	-1.140	0.749
Zadovoljstvo	6.21	1.664	1	7.5	.219	<.001	-1.532	1.495

Rezultati Kolmogorov-Smirnovljevog testa ukazuju na značajno odstupanje varijabli i njihovih subskali od normalne distribucije. Točnije, analizom asimetričnosti i spljoštenosti distribucija, vidimo da su rezultati na skalama privrženosti pozitivno asimetrični, što znači da na njima prevladavaju niže vrijednosti. Isto vrijedi i za sve skale nasilja (psihičkog, fizičkog i seksualnog). Kod percipirane podrške i zadovoljstva vezom situacija je obrnuta; tu je vidljiva negativno asimetrična distribucija, odnosno prevladavaju više vrijednosti. Unatoč dobivenim

odstupanjima rezultata od normalne distribucije, u daljnjoj obradi rezultata će se koristiti parametrijski postupci, s obzirom na procjenu da će parametrijska statistika u našem slučaju pružiti kvalitetnije i vrijednije informacije, odnosno biti adekvatnija za potrebe istraživanja. Petz (2004) navodi da je opravdano koristiti parametrijsku statistiku ukoliko distribucija nema bimodalni ili U-oblik, odnosno ukoliko nije ekstremno narušena. Vizualnom inspekcijom distribucija korištenih varijabli, utvrđeno je kako niti jedna varijabla nema bimodalni ili U-oblik. Dodatni razlog za korištenje parametrijske statistike leži u činjenici da je odstupanje koje je prisutno u gore navedenim varijablama očekivano i u populaciji, odnosno riječ je o varijablama čije distribucije u ovom istraživanju nisu različite od distribucija kakve bi se očekivale i na razini populacije. Osim toga, Kline (2005) navodi kako se asimetričnost u rasponu ± 3 te spljoštenost u rasponu ± 10 trebaju tolerirati te kako se parametrijski postupci mogu provoditi u tim slučajevima. U gore navedenoj tablici vidljivo je odstupanje fizičkog i seksualnog nasilja iz navedenih raspona, ali nadovezujući se na prethodno spomenutu činjenicu da se kao takve očekuju i na razini populacije, one zapravo ne odstupaju od svoje očekivane distribucije u populaciji, već samo od normalne distribucije u statističkom smislu, zbog čega takva odstupanja nisu relevantna, pa se u daljnjim koracima koristila parametrijska statistika.

Predviđanje zadovoljstva vezom na temelju privrženosti, percipirane podrške i nasilja u vezi

U svrhu odgovaranja na postavljeni problem i provjeravanja postavljenih hipoteza o doprinosu varijabla privrženosti, podrške i nasilja u objašnjavanju varijable zadovoljstva vezom, provedena je hijerarhijska regresijska analiza. Prije provedbe hijerarhijske regresijske analize, izračunate su interkorelacije među varijablama, a rezultati su vidljivi u tablici 2.

Tablica 2

Matrica korelacija varijabli uključenih u regresijsku analizu (N=240)

Mjera	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1. Dob	-	.42**	-.20**	.01	.20**	-.02	-.01	.09	.10	-.02	-.003	-.03
2. Obrazovanje		-	.06	-.14*	.23**	-.17*	-.11	-.03	-.08	-.15*	.02	.06
3. Spol			-	.21**	.06	-.01	-.25**	-.38**	-.17**	-.12	.24**	.29**
4. Status veze				-	-.30**	.28**	.30**	.33**	.18**	.17**	-.48**	-.65**
5. Duljina veze					-	-.15*	-.26*	-.10	-.13	-.16*	.15*	.24**

6. Anksiozna privrženost	-	.17*	.29**	.29**	.21**	-.32**	-.40**
7. Izbjegavajuća privrženost	-	.39**	.29**	.19**	-.48**	-.49**	
8. Psihičko nasilje			.70**	.44**	-.61**	-.63**	
9. Fizičko nasilje				.51**	-.37**	-.43**	
10. Seksualno nasilje					-.32**	-.30**	
11. Percipirana podrška						-.73**	
12. Zadovoljstvo vezom							-

Napomena:

spol kodiran kao muški = 1, ženski = 2 ;

status veze kodiran kao "u vezi" = 1, "nisam u vezi" = 2

Legenda: * $p < .05$; ** $p < .01$.

Iz matrice korelacija (tablica 2) vidljive su visoke pozitivne korelacije psihičkog s fizičkim nasiljem, fizičkog sa seksualnim nasiljem te percipirane podrške sa zadovoljstvom vezom. S druge strane, najznačajnije negativne korelacije vidljive su među varijablama statusa veze i zadovoljstva vezom, psihičkog nasilja i percipirane podrške te psihičkog nasilja i zadovoljstva vezom. Ostale značajne korelacije, pozitivne i negativne, su niske i umjerene. Od ostalih korelacija valja istaknuti povezanost spola i privrženosti – kod anksiozne je privrženosti vidljiva neznajna korelacija sa spolom. Kod izbjegavajuće je privrženosti korelacija sa spolom značajno negativna, odnosno pokazuje da muškarci postižu više rezultate na skali izbjegavajuće privrženosti. Vidljive su i značajne pozitivne povezanosti anksiozne i izbjegavajuće privrženosti sa sva tri oblika nasilja – psihičkim, fizičkim i seksualnim.

U sljedećem je koraku provedena hijerarhijska regresijska analiza u svrhu ispitivanja doprinosa dimenzija privrženosti, nasilja i percipirane podrške u objašnjavanju zadovoljstva vezom. Rezultati su prikazani u Tablici 3. Hijerarhijska analiza provedena je u dva koraka, i to na način da se u prvom koraku provjerio doprinos varijabli privrženosti, nasilja i podrške u objašnjavanju zadovoljstva vezom, dok su se u drugom koraku u analizu uvele sociodemografske varijable kako bi se provjerilo mijenja li se što njihovim uvođenjem te kako bi se kontrolirao njihov eventualni doprinos.

Tablica 3

Prikaz rezultata hijerarhijske regresijske analize s rezultatima na skali zadovoljstva vezom kao kriterijskom varijablom te dimenzijama privrženosti, nasiljem i percipiranom podrškom kao

prediktorskim i sociodemografskim kao kontrolnim varijablama kroz doprinose dodanih grupa prediktora (ΔR^2), njihove pojedinačne standardizirane regresijske koeficijente (β) i njihove pojedinačne korelacije s kriterijskom varijablom (r) ($N=240$)

Rezultati na zadovoljstvu vezom

Prediktorske varijable	ΔR^2	β	r
Korak 1	.45**		
Dob		.03	-.03
Obrazovanje		-.07	.06
Duljina veze		.06	.24**
Spol		.17*	.29**
Status veze		-.61**	-.65**
Korak 2	.27**		
Dob		.018	-.03
Obrazovanje		-.06	.06
Duljina veze		.03	.24**
Spol		.03	.29**
Status veze		-.35**	-.65**
Anksiozna privrženost		-.11*	-.40**
Izbjegavajuća privrženost		-.12*	-.49**
Psihičko nasilje		-.23**	-.63**
Fizičko nasilje		-.04	-.43**
Seksualno nasilje		.02	-.30**
Percipirana podrška		.31**	.73**
R²	.72**		
R²_(kor)	.71**		

Legenda:

* $p < .05$; ** $p < .01$;

$R^2_{(kor)}$ = korigirani ukupni doprinos objašnjenosti varijanci;

Iz tablice 3 može se vidjeti kako je regresijska hijerarhijska analiza provedena u dva koraka, od kojih su se u prvom koraku uvrstile sociodemografske i ostale varijable čiji se utjecaj htio kontrolirati. Točnije, u prvom su koraku uvršteni dob, obrazovanje, duljina veze, spol i status veze. U drugom se koraku ispitaio doprinos gubitaka (nasilja) i dobitaka (podrške) u vezi te dimenzija privrženosti u objašnjavanju zadovoljstva vezom. Točnije, kao gubici u vezi tretirali su se psihičko, fizičko i seksualno nasilje; kao dobitci u vezi tretirala se

percipirana podrška, dok su se za privrženost uzele dimenzije anksiozne i izbjegavajuće privrženosti.

Oba koraka provedene hijerarhijske analize značajno su pridonijela u objašnjavanju varijance rezultata na zadovoljstvu vezom. Set kontrolnih varijabli (prvi korak) objasnio je značajnih 45 % varijance kriterijske varijable, zadovoljstva vezom, dok se u drugom koraku objasnilo dodatnih 27 % kriterija (također značajnih). U konačnici je objašnjeno 71 % varijance kriterijske varijable (korigirana vrijednost).

U prvom koraku valja istaknuti značajan negativni doprinos statusa veze za objašnjavanje zadovoljstva vezom te pozitivni doprinos spola u prvom koraku, koji u drugom koraku prestaje biti značajan prediktor. Ostale kontrolne varijable ne doprinose objašnjavanju kriterija.

U drugom koraku od oblika nasilja treba istaknuti fizičko i seksualno nasilje, koji u našem slučaju ne doprinose objašnjavanju zadovoljstva vezom. Ovakav je rezultat, međutim, očekivan s obzirom na uzorak u kojem je vidljivo da nisu izmjerene visoke razine ovih oblika nasilja (dapače, one su gotovo nepostojane). S druge strane, vidljiv je značajni doprinos psihičkog nasilja i nakon kontroliranja sociodemografskih varijabli i njihovog doprinosa; točnije, oni koji pokazuju viši stupanj prisutnog psihičkog nasilja u odnosu su manje zadovoljni svojim odnosom.

Osim toga treba naglasiti značajnost dimenzija privrženosti u drugom koraku provedene hijerarhijske analize. Iz rezultata je vidljivo kako je njihov doprinos značajan nakon kontroliranja sociodemografskih i varijabli statusa i duljine veze. U drugom koraku također valja istaknuti još uvijek značajni doprinos statusa veze za kriterijsku varijablu. Ovaj je podatak također smislen, s obzirom da je logično pretpostaviti da oni koji nisu trenutno u vezi su ujedno i manje zadovoljni svojom prošlom vezom (moguće da zato i nisu u njoj). Preostale sociodemografske varijable ne pridonose značajno u objašnjavanju zadovoljstva vezom u drugom koraku, što znači da nisu u glavnoj ulozi kad je riječ o zadovoljstvu vezom, već da varijable iz drugog koraka ipak jesu zaslužne i doprinose objašnjavanju zadovoljstva.

RASPRAVA

U ovom je radu istražen odnos privrženosti, dobitaka i gubitaka u vezi i zadovoljstva vezom. Kao dobitak u vezi tretirala se varijabla percipirane podrške, dok se kao gubitak u vezi tretirala varijabla nasilja, i to psihičkog, fizičkog i seksualnog. Točnije, htjeli smo provjeriti doprinos anksiozne i izbjegavajuće dimenzije privrženosti te oblika nasilja i percipirane podrške u objašnjavanju zadovoljstva vezom. U tu svrhu smo na dobivenim rezultatima proveli hijerarhijsku regresijsku analizu u dva koraka, unutar koje se u prvom koraku ispitivao doprinos kontrolnih varijabli (sociodemografskih), dok se u drugom koraku ispitao doprinos privrženosti, nasilja i podrške u objašnjavanju zadovoljstva vezom.

Prije uvođenja prediktorskih varijabli privrženosti, nasilja i podrške, provjereni su doprinosi kontrolnih varijabli u prvom koraku – dobi, obrazovanja, duljine veze, spola i statusa veze. Ove su se varijable ispitivale kako bi se njihov utjecaj iskontrolirao u određenoj mjeri, kako bismo u daljnjim koracima imali jasniji uvid u doprinos prediktorskih varijabli koje su bile fokus ovog istraživanja (privrženost, nasilje i podrška). Rezultat analize pokazuje kako se među nabrojanim sociodemografskim i ostalim kontrolnim varijablama značajnim negativnim prediktorom u oba koraka analize pokazao status veze, dok je spol u prvom koraku pokazuje pozitivan doprinos za zadovoljstvo vezom. Preostale varijable nemaju značajan samostalni doprinos u oba koraka provedene analize. S obzirom da je status veze bio kodiran s 1="u vezi", 2="nisam u vezi", doprinos ove varijable je logičan – oni koji su u vezi su zadovoljniji svojom vezom od onih koji nisu u vezi, odnosno oni koji nisu trenutno u vezi su bili nezadovoljniji svojom vezom (možemo pretpostaviti da upravo zato i nisu više u toj vezi).

U istraživanju smo i pretpostavili značajan doprinos dimenzija privrženosti u objašnjavanju zadovoljstva vezom. Točnije, pretpostavili smo u prvoj hipotezi kako će nesigurna privrženost, a našem kontekstu mjerena skalama anksioznosti i izbjegavanja, negativno doprinositi objašnjavanju zadovoljstva vezom kod mladih. Hipoteza je potvrđena te na temelju nje možemo ustanoviti kako dimenzije anksioznosti i izbjegavanja imaju negativan doprinos u objašnjavanju zadovoljstva vezom te je njihov pojedinačni doprinos značajan nakon kontroliranja doprinosa sociodemografskih varijabli. To u praksi znači da što pojedinac ima izraženiju dimenziju anksioznosti te što pojedinac ima izraženiju dimenziju izbjegavanja, to će biti nezadovoljniji svojom vezom, i obrnuto. Ovdje valja naglasiti kako veći iznos beta pondera ujedno znači i veći značaj pojedine varijable za distribuciju kriterijske varijable.

Dobiveni rezultati su u skladu s raznim dosad provedenim istraživanjima. Birnbaum (2007) navodi kako su i anksiozna i izbjegavajuća privrženost u pozitivnoj korelaciji s negativnim romantičnim osjećajima, kao i s lošijom kvalitetom romantičnog odnosa. Međutim, samo je za anksioznu privrženost pronađena značajna negativna korelacija sa zadovoljstvom romantičnom vezom, dok to nije bio slučaj s izbjegavajućom privrženosti. Neka su istraživanja promatrala različite aspekte zadovoljstva vezom, pa se naši rezultati mogu nasloniti i na rezultate istraživanja koje su proveli Butzer i Campbell (2008) u kojoj su pronašli kako nesigurna privrženost, točnije više razine dimenzija anksioznosti i izbjegavanja, predviđa niže razine zadovoljstva seksualnim aspektom veze. Iako većina istraživanja potvrđuje značajan odnos privrženosti i zadovoljstva vezom, u nekima su pronađeni i drukčiji rezultati. Primjerice, Madey i Rodgers (2009) navode kako je odnos privrženosti i zadovoljstva značajan samo dok su intimnost i predanost (kao faktori Sternbergove triangularne teorije ljubavi) prisutni kao medijatori tog odnosa, dok u trenutku uklanjanja intimnosti i predanosti, odnos privrženosti i zadovoljstva prestaje biti značajan. Zaključno možemo reći da, unatoč različitim nalazima dobivenim u dosadašnjim istraživanjima, rezultati našeg istraživanja na uzorku mladih odraslih pokazuju da su obje dimenzije privrženosti partneru imale značajan samostalni doprinos u objašnjavanju zadovoljstva vezom.

U drugoj smo hipotezi pretpostavili da će nasilje kao negativni aspekt veze imati negativan doprinos u objašnjavanju zadovoljstva vezom. Istraživanjem smo zahvatili tri oblika nasilja – fizičko, psihičko i seksualno. Dobiveni rezultati ukazuju na to da u našem uzorku seksualno i fizičko nasilje gotovo uopće nisu bili prisutni, a u rezultatima provedene hijerarhijske analize nije pronađen njihov doprinos za kriterijsku varijablu. S druge strane, prikupljeni rezultati i njihova obrada ističu važnost i negativnu ulogu psihičkog nasilja kad je riječ o zadovoljstvu vezom. Iako je distribucija prikupljenih rezultata značajno pozitivno asimetrična, što upućuje na niske razine prisutnog psihičkog nasilja u romantičnim odnosima naših sudionika, ona se pokazala značajnim negativnim prediktorom u objašnjavanju zadovoljstva vezom te je samostalni doprinos psihičkog nasilja prisutan nakon ispitivanja doprinosa kontrolnih, sociodemografskih varijabli. Važan je nalaz da psihičko nasilje, čak kad je prisutno i u vrlo maloj mjeri, ima snažan učinak na zadovoljstvo vezom. Dok se neznačajnost fizičkog i seksualnog nasilja za zadovoljstvo veze vrlo vjerojatno može pripisati samom uzorku odnosno prikupljenim podacima (više o tome pod metodološkim ograničenjima), za psihičko se nasilje očekivao dobiveni rezultat. To, općenito govoreći, znači da će pojedinci koji postižu više rezultate na skali psihičkog nasilja u vezi pokazivati niže

rezultate na skali zadovoljstva vezom. Drugim riječima, osobe koje trpe (ili su u svojoj prethodnoj vezi trpjele) neki vid psihičkog nasilja, poput različitih zabrana, načina kontrole ili manipulacije, su ujedno i nezadovoljnije svojim vezama. Ovime je djelomično potvrđena druga hipoteza; doprinos psihičkog nasilja za objašnjavanje zadovoljstva vezom je potvrđen, dok nisu pronađeni doprinosi fizičkog i seksualnog nasilja. Dosadašnji nalazi navode kako je nasilje u vezi značajno povezano sa zadovoljstvom vezom, točnije, više razine prisutnog nasilja u vezi povezuju se s nižim zadovoljstvom vezom (Capaldi i Crosby, 1997; Testa i Leonard, 2001), a ovakvi se rezultati temelje upravo na teoriji socijalne razmjene, odnosno gubicima i dobicima. Točnije, pretpostavljaju to da, s obzirom da se nasilje doživljava i procjenjuje kao gubitak u vezi, nužno ima negativan utjecaj na zadovoljstvo vezom (Capaldi i Crosby, 1997; Cramer, 2003; Testa i Leonard, 2001). Naši su rezultati u skladu s navedenim rezultatima istraživanja kad je riječ o psihičkom nasilju, dok doprinosi fizičkog i seksualnog nasilja i njihovog doprinosa nisu pronađeni kao u drugim istraživanjima.

U trećoj smo hipotezi pretpostavili značajan pozitivni doprinos percipirane podrške od strane partnera u objašnjavanju zadovoljstva vezom. Dobiveni rezultati na našem uzorku ukazuju na visok stupanj percipirane podrške od strane partnera, odnosno dobivena je negativno asimetrična distribucija. Rezultati percipirane podrške su nakon provedene hijerarhijske analize potvrdile pozitivni doprinos u objašnjavanju zadovoljstva vezom. Točnije, beta ponderi percipirane podrške pokazuju kako je upravo ovo varijabla s najvećim samostalnim doprinosom. To znači da što osobe percipiraju podršku partnera višom, ujedno pokazuju i veći stupanj zadovoljstva svojom vezom, i obrnuto. Ovime je treća hipoteza potvrđena. Rezultat je u skladu s dosad provedenim istraživanjima, pa tako primjerice Hagedoorn i suradnici (2011) navode kako se sudionici koji izvještavaju o većim razinama angažiranosti partnera i većoj razini pružene podrške od strane partnera ujedno i zadovoljniji svojom vezom.

Od samih je teoretskih temelja pretpostavljen ovakav odnos dobitaka (podrške) i gubitaka (nasilja) sa zadovoljstvom vezom. Molm (1991) navodi kako je zadovoljstvo rezultat procjene o razmijenjenim resursima, pa navodi kako zadovoljstvo ovisi upravo o rezultatu procesa razmjene – laički rečeno, zadovoljniji smo ako nam partner pruža podršku te ako u vezi nema nasilja. Uz to, na temelju dosadašnjih istraživanja i naših rezultata, možemo reći kako smo zadovoljniji i onda kada smo manje anksiozni i kad imamo manje izbjegavajućih tendencija.

S obzirom da se od kontrolnih varijabli status veze pokazao značajnim prediktorom zadovoljstva, dok sve ostale kontrolne varijable nisu značajne kad se uvedu varijable privrženosti, nasilja i podrške, možemo reći kako su varijable koje su i bile glavni fokus ovog istraživanja uistinu važne u situaciji objašnjavanja zadovoljstva vezom. Drugim riječima, većina varijabli uključenih u hipoteze istraživanja pokazale su se značajnim prediktorima, dok su se preostale kontrolne varijable pokazale neznačajnima (osim statusa veze).

U prvom koraku hijerarhijske analize, kontrolnim sociodemografskim varijablama (dob, obrazovanje, duljina veze, spol, status veze) objasnilo se značajnih 45 % varijance kriterijske varijable (zadovoljstva vezom). U drugom se koraku, ispitivanjem doprinosa dimenzija privrženosti, oblika nasilja i percipirane podrške objasnilo dodatnih, značajnih 27 % zadovoljstva vezom. Sveukupno je na taj način objašnjeno 72 % ukupne varijance zadovoljstva vezom. Kad se taj broj korigira, dolazimo do 71 % objašnjene varijance. Ovime se može zaključiti o velikom, značajnom postotku objašnjene varijance sa skupom korištenih varijabli. To zapravo znači kako, iako se značajan dio varijance kriterijske varijable objasnio u prvom koraku sociodemografskim varijablama, dimenzije anksiozne i izbjegavajuće privrženosti, nasilje i percipirana podrška značajno pridonose objašnjavanju zadovoljstva vezom te dodatno objašnjavaju značajan postotak varijance kriterija. U ovom su istraživanju kombinirane varijable koje su se u prethodnim istraživanjima pojedinačno pokazale značajnim prediktorima te se njihov doprinos ispitivao zasebno ili kroz medijatorski i moderatorski efekt drugih varijabli i zadovoljstva vezom. Nakon provedenog istraživanja ostaje 29 % neobjašnjene varijance zadovoljstva vezom koja se može istražiti u daljnjim istraživanjima.

Metodološka ograničenja i praktične implikacije

Unatoč dobivenim rezultatima u kojima smo potvrdili dio postavljenih hipoteza, u istraživanju postoje metodološka ograničenja i nedostaci. Prije svega, uzorak je u ovom istraživanju bio prigodan, odnosno sudionici su bili oni koji su bili dostupni i voljni ispunjavati dati upitnik. Samim time se napravila svojevrsna selekcija koja dalje može imati utjecaja bilo na dobivene rezultate bilo na kvalitetu istih tih rezultata, a osim toga i narušiti mogućnost generalizacije zaključaka na razini populacije. Naročito u obzir treba uzeti kontekst u kojem se istraživanje provodilo – online putem, a odnosilo se na osjetljivu tematiku. Iako provođenje online upitnika ima svojih prednosti, od brzine prikupljanja podataka do mogućnosti ispunjavanja istog u potpunoj anonimnosti, ta se anonimnost često

osjeća samo na fizičkom aspektu. Drugim riječima, zbog toga što se za ispunjavanje online upitnika treba biti prijavljen na svoj Google račun (ako niste prijavljeni traži se prijava prije samog rješavanja), osjećaj anonimnosti svakako može biti ugrožen kod sudionika. Sve to zajedno može dosta utjecati na krajnje rezultate, odnosno kvalitetu metodologije provedenog istraživanja. Osim toga, pretpostavljamo i da su upitnik u pravilu spremniji ispunjavati oni koji su inicijalno već zadovoljniji vezom; drugim riječima, oni koji su svojom vezom vrlo nezadovoljni moguće da neće htjeti sudjelovati i vidjeti svoju situaciju "na papiru" ili će, također vrlo vjerojatno, davati socijalno poželjne odgovore, uljepšavati situaciju i prikazivati sebe i svoj odnos u ljepšem svjetlu nego što je to uistinu situacija. Činjenica da su u upitniku korištene isključivo mjere samoiskaza je također sama po sebi vrlo dobar temelj za davanje socijalno poželjnih odgovora. Još jedno ograničenje vezano uz uzorak je svakako i dobivena razina fizičkog i seksualnog nasilja. Iako situacija nepostojanja ovih oblika nasilja u našem uzorku može djelovati poželjnim i pozitivnim nalazom, statistički podaci ukazuju na to kako ovi oblici nasilja ipak postoje u općoj populaciji, što može ukazivati na iskrivljavanje danih odgovora ili na pristran uzorak u kojem jednostavno ti oblici nasilja ne postoje.

S obzirom da se radi o istraživanju čiji cilj je bio provjeriti doprinos dobitaka i gubitaka u vezi te privrženosti u objašnjavanju zadovoljstva vezom, buduća bi se istraživanja svakako trebala fokusirati na dublje ispitivanje tog odnosa. Točnije, mogu se ispitati potencijalni medijatorski i moderatorski efekti raznoraznih varijabli. Smjernice za buduća istraživanja mogu biti uvrštavanje varijabli opraštanja kao potencijalnog moderatora u odnosu privrženosti i zadovoljstva (Kachaturian, 2004), kao i dodatno ispitivanje utjecaja psihičkog nasilja na odnos privrženosti i zadovoljstva vezom (Gewirtz i Meydan, 2021). U našem je istraživanju primijećen značaj kontrolne varijable statusa veze, pa se u budućnosti istraživanja mogu usredotočiti i na detaljnije istraživanje razloga za napuštanje ili ostajanje u vezi, koji su povezani s privrženosti, podrškom i/ili prisutnim nasiljem u vezi.

Provedeno je istraživanje ukazalo na značaj ispitivanja zadovoljstva vezom i čimbenika koji na njega utječu, a to su u našem slučaju bili oblici nasilja, percipirana podrška i privrženost. Objasnjeno je značajnih 71 % varijance zadovoljstva vezom, uz značajne samostalne doprinose psihičkog nasilja, percipirane podrške te anksiozne i izbjegavajuće dimenzije privrženosti. Doprinosi istraživanja u prvom redu okrenuti su otkrivanju važnost produblivanja uvida u konstrukte nasilja, podrške i zadovoljstva vezom. Rezultati ukazuju na postojanje značajnog negativnog doprinosa psihičkog nasilja u objašnjavanju zadovoljstva vezom, zbog čega snage svakako treba usmjeriti na preventivne programe i napore za

smanjenje ovog oblika nasilja, naročito među mladima, te dubljeg istraživanja uloge fizičkog i seksualnog nasilja, na većem, reprezentativnom i dobno širem uzorku.

ZAKLJUČAK

Provedeno istraživanje o ispitivanju odrednica zadovoljstva vezom temeljilo se u prvom redu na teoriji socijalne razmjene, koja naglašava važnost dobitaka i gubitaka u vezi, te na teoriji privrženosti, koja naglašava važnost bliskih i romantičnih odnosa u životu pojedinca. Online istraživanjem na 240 sudionika u mladoj odrasloj dobi prikupljeni su podaci o privrženosti partneru (na dimenzijama anksioznosti i izbjegavanja), doživljenim oblicima nasilja u vezi kao mjerom gubitaka te percipiranoj partnerskoj podršci kao mjerom dobitaka u vezi: Uz to, ispitane su i neke sociodemografske varijable, poput dobi, spola i obrazovanja, te prikupljeni podaci o trajanju veze. Prikupljeni su se podaci obradili hijerarhijskom regresijskom analizom, provedenom u dva koraka. Rezultati pokazuju kako korišteni set varijabli sveukupno objašnjava 71 % ukupne varijance zadovoljstva vezom, dok sami drugi korak u kojem smo uveli privrženost, nasilje i podršku objašnjava značajnih 27 % zadovoljstva vezom. Iako je u prvom koraku objašnjen značajan postotak zadovoljstva vezom na temelju sociodemografskih varijabli, možemo reći da na temelju privrženosti, nasilja (naročito psihičkog) u vezi i percipirane podrške partnera možemo predviđati zadovoljstvo u vezi.

LITERATURA

- Ainsworth, M. D. S. (1978). The bowlby-ainsworth attachment theory. *Behavioral and brain sciences*, 1(3), 436-438. <https://doi.org/10.1017/S0140525X00075828>
- Adams, J. S. (1965). Inequity in social exchange. U L. Berkowitz (Ur.), *Advances in experimental social psychology* (2), 267–299. Academic. [https://doi.org/10.1016/S0065-2601\(08\)60108-2](https://doi.org/10.1016/S0065-2601(08)60108-2)
- Arias, I. i Corso, P. (2005). Average cost per person victimized by an intimate partner of the opposite gender: A comparison of men and women. *Violence and Victims*, 20(4), 379-391. DOI: 10.1891/0886-6708.20.4.379
- Bartholomew, K. i Shaver, P. R. (1998). *Methods of assessing adult attachment. Attachment theory and close relationships, 1998*, 25-45.
- Berscheid, E. i Walster, E. H. (1975). *Interpersonal attraction* (2). Addison-Wesley.
- Bird, G. W., Stith, S. M. i Schladale, J. (1991). Psychological resources, coping strategies, and negotiation styles as discriminators of violence in dating relationships. *Family Relations*, 45-50. <https://doi.org/10.2307/585657>
- Blair, K.L. i Holmberg, D. (2008). Perceived social network support and well-being in same-sex versus mixed-sex romantic relationships. *Journal of Social and Personal Relationships*, 25(5), 769-791. <https://doi.org/10.1177/0265407508096695>
- Blau, P. M. (1964). *Exchange and power in social life*.
- Bolger, N. i Amarel, D. (2007). Effects of social support visibility on adjustment to stress: experimental evidence. *Journal of personality and social psychology*, 92(3), 458. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0022-3514.92.3.458>
- Bowlby, J. (1979). The bowlby-ainsworth attachment theory. *Behavioral and Brain Sciences*, 2(4), 637-638. <https://doi.org/10.1017/S0140525X00064955>
- Brennan, K. A. i Shaver, P. R. (1995). Dimensions of adult attachment, affect regulation, and romantic relationship functioning. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 21(3), 267-283. <https://doi.org/10.1177/0146167295213008>
- Bretherton, I. (2010). Parental incarceration: The challenges for attachment researchers. *Attachment & human development*, 12(4), 417-428. <https://doi.org/10.1080/14616730903417136>
- Brown, S. L. i Bulanda, J. R. (2008). Relationship violence in young adulthood: A comparison of daters, cohabitators, and marrieds. *Social science research*, 37(1), 73-87. <https://doi.org/10.1016/j.ssresearch.2007.06.002>
- Burns, T. (1973). A structural theory of social exchange. *Acta sociologica*, 16(3), 188-208. <https://doi.org/10.1177/000169937301600303>

- Butzer, B. i Campbell, L. (2008). Adult attachment, sexual satisfaction, and relationship satisfaction: A study of married couples. *Personal relationships*, 15(1), 141-154. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.2007.00189.x>
- Campbell, L., Simpson, J. A., Boldry, J. i Kashy, D. A. (2005). Perceptions of conflict and support in romantic relationships: the role of attachment anxiety. *Journal of personality and social psychology*, 88(3), 510. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0022-3514.88.3.510>
- Capaldi, D. M. i Crosby, L. (1997). Observed and reported psychological and physical aggression in young, at-risk couples. *Social Development*, 6, 184-206. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9507.1997.tb00101.x>
- Cassidy, J., Poehlmann, J. i Shaver, P. R. (2010). An attachment perspective on incarcerated parents and their children. *Attachment & Human Development*, 12(4), 285-288. <https://doi.org/10.1080/14616730903417110>
- Cate, R. M., Henton, J. M., Koval, J., Christopher, F. S. i Lloyd, S. (1982). Premarital abuse: A social psychological perspective. *Journal of Family Issues*, 3(1), 79-90. <https://doi.org/10.1177/019251382003001006>
- Collins, N. L. i Read, S. J. (1990). Adult attachment, working models, and relationship quality in dating couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58, 644-663. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0022-3514.58.4.644>
- Cramer, D. (2003). Facilitativeness, conflict, demand for approval, self-esteem, and satisfaction with romantic relationships. *Journal of Psychology*, 137, 83-98. <https://doi.org/10.1080/00223980309600601>
- Cui, M., Ueno, K., Gordon, M. i Fincham, F. D. (2013). The continuation of intimate partner violence from adolescence to young adulthood. *Journal of Marriage and Family*, 75(2), 300-313. <https://doi.org/10.1111/jomf.12016>
- Dodaj, A., Sesar, K. i Šimić, N. (2017). Nasilje u mladenačkim vezama: teorijski pristupi. *Socijalna psihijatrija*, 45(2), 95-104. <https://hrcak.srce.hr/183724>
- Doumas, D. M., Pearson, C. L., Elgin, J. E. i McKinley, L. L. (2008). Adult attachment as a risk factor for intimate partner violence: The “mispairing” of partners' attachment styles. *Journal of interpersonal violence*, 23(5), 616-634. <https://doi.org/10.1177/0886260507313526>
- Echeburúa, E. i Muñoz, J. M. (2017). Boundaries between psychological intimate partner violence and dysfunctional relationships: psychological and forensic implications. *Anales de psicología*, 33(1), 18-25. <http://dx.doi.org/10.6018/analesps.33.1.238141>
- Emerson, R. M. (1976). Social exchange theory. *Annual Review of Sociology*, 2, 335-362. <https://doi.org/10.1177/0149206305279602>
- Feeney, J. A. (1996). Attachment, caregiving, and marital satisfaction. *Personal Relationships*, 3, 401-416. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.1996.tb00124.x>

- Feeney, J. A. i Noller, P. (1996). *Adult attachment* (14). Sage.
- Festinger, L. (1957). *A theory of cognitive dissonance*. Stanford University Press.
- Finkelhor, D., Turner, H., Ormrod, R. i Hamby, S. L. (2009). Violence, abuse, and crime exposure in a national sample of children and youth. *Pediatrics*, 124(5), 1411-1423. <https://doi.org/10.1542/peds.2009-0467>
- Fiske, A. P. (1991). *Structures of social life: The four elementary forms of human relations*. Free Press.
- Follingstad, D. R., Rutledge, L. L., Berg, B. J., Hause, E. S. i Polek, D. S. (1990). The role of emotional abuse in physically abusive relationships. *Journal of family violence*, 5(2), 107-120. <https://doi.org/10.1007/bf00978514>
- Francis, Z., Sieber, V. i Job, V. (2020). You seem tired, but so am I: willpower theories and intention to provide support in romantic relationships. *Journal of Social and Personal Relationships*, 37(3), 738-757. <https://doi.org/10.1177/0265407519877238>
- Furman, W., Simon, V. A., Shaffer, L. i Bouchey, H. A. (2002). Adolescents' working models and styles for relationships with parents, friends, and romantic partners. *Child development*, 73(1), 241-255. <https://doi.org/10.1111/1467-8624.00403>
- Gewirtz-Meydan, A. i Finzi-Dottan, R. (2021). Psychological abuse as a mediator between insecure attachment orientations and relationship satisfaction. *Family Relations*, 70(2), 498-513. <https://doi.org/10.1111/fare.12490>
- Gouldner, A. W. (1960). The norm of reciprocity: A preliminary statement. *American Sociological Review*, 25 , 161–178. <https://doi.org/10.2307/2092623>
- Grych, J. i Swan, S. (2012). Toward a more comprehensive understanding of interpersonal violence: Introduction to the special issue on interconnections among different types of violence. *Psychology of Violence*, 2(2), 105. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/a0027616>
- Hagedoorn, M., Dagan, M., Puterman, E., Hoff, C., Meijerink, W. J. H., DeLongis, A. i Sanderman, R. (2011). Relationship satisfaction in couples confronted with colorectal cancer: the interplay of past and current spousal support. *Journal of Behavioral Medicine*, 34(4), 288-297. <https://doi.org/10.1007/s10865-010-9311-7>
- Holt, M. K. i Espelage, D. L. (2005). Social support as a moderator between dating violence victimization and depression/anxiety among African American and Caucasian adolescents. *School Psychology Review*, 34(3), 309-328. <https://doi.org/10.1080/02796015.2005.12086289>
- Homans, G. C. (1958). Social behavior as exchange. *American Journal of Sociology*, 63 , 597–606. <https://doi.org/10.1086/222355>
- Jestrović, J., Mihić, I. i Radovanović, M. (2016). Tranzicija u roditeljstvo: razlike u kvalitetu braka parova koji su začeli prirodnim putem i onih koji su začeli vantelesnom oplodnjom. *Godišnjak za psihologiju*, 13(15), 55–69.

- Jokić Begić, N., Hromatko, I., Jurin, T., Kamenov, Ž., Keresteš, G., Kuterovac Jagodić, G., ... i Sangster Jokić, C. (2020). Kako smo svi mi? Rezultati istraživanja psihičkog zdravlja za vrijeme pandemije COVID-19 u Hrvatskoj. U *Koronavirus i mentalno zdravlje: psihološki aspekti, savjeti i preporuke*, 415-460. Hrvatska psihološka komora.
- Kachadourian, L. K., Fincham, F. i Davila, J. (2004). The tendency to forgive in dating and married couples: The role of attachment and relationship satisfaction. *Personal relationships*, 11(3), 373-393. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.2004.00088.x>
- Kaura, S. A. i Allen, C. M. (2004). Dissatisfaction with relationship power and dating violence perpetration by men and women. *Journal of Interpersonal Violence*, 19(5), 576-588. <https://doi.org/10.1177/0886260504262966>
- Keelan, J. P. R., Dion, K. K. i Dion, K. L. (1998). Attachment style and relationship satisfaction: Test of a self-disclosure explanation. *Canadian Journal of Behavioural Science*, 30, 24–35. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/h0087055>
- Kline, R. B. (2015). *Principles and practice of structural equation modeling*. Guilford publications.
- Koval, P., Butler, E. A., Hollenstein, T., Lanteigne, D. i Kuppens, P. (2015). Emotion regulation and the temporal dynamics of emotions: Effects of cognitive reappraisal and expressive suppression on emotional inertia. *Cognition and Emotion*, 29(5), 831-851. <https://doi.org/10.1080/02699931.2014.948388>
- Kowal, M., Coll-Martín, T., Ikizer, G., Rasmussen, J., Eichel, K., Studzińska, A., ... i Ahmed, O. (2020). Who is the most stressed during the COVID-19 pandemic? Data from 26 countries and areas. *Applied Psychology: Health and Well-Being*, 12(4), 946-966. <https://doi.org/10.1111/aphw.12234>
- Leutar, Z. i Oršulić, V. (2015). Povezanost socijalne podrške i nekih aspekata roditeljstva u obiteljima s djecom s teškoćama u razvoju. *Revija za socijalnu politiku*, 22 (2), 153-176. <https://doi.org/10.3935/rsp.v22i2.1219>
- Levy, K. N., Blatt, S. J. i Shaver, P. R. (1998). Attachment styles and parental representations. *Journal of personality and social psychology*, 74(2), 407. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0022-3514.74.2.407>
- Lewis, R.A. (1973). Social Reaction and the Formation of Dyads: An Interactionist Approach to Mate Selection. *Sociometry*, 36(3), 409-418. <https://doi.org/10.2307/2786342>
- Luetke, M., Hensel, D., Herbenick, D. i Rosenberg, M. (2020). Romantic relationship conflict due to the COVID-19 pandemic and changes in intimate and sexual behaviors in a nationally representative sample of American adults. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 46(8), 747-762. <https://doi.org/10.1080/0092623X.2020.1810185>
- Madey, S. F. i Rodgers, L. (2009). The Effect of Attachment and Sternberg's Triangular Theory of Love on Relationship Satisfaction. *Individual Differences Research*, 7(2).
- Maisel, N. C. i Gable, S. L. (2009). The paradox of received social support: The importance of responsiveness. *Psychological Science*, 20(8), 928-932. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9280.2009.02388.x>

- Martins, M. V., Peterson, B. D., Almeida, V., Mesquita-Guimaraes, J. i Costa, M. E. (2014). Dyadic dynamics of perceived social support in couples facing infertility. *Human Reproduction*, 29(1), 83–89. <https://doi.org/10.1093/humrep/det403>
- Molm, L. D. (1991). Affect and social exchange: Satisfaction in power-dependence relations. *American Sociological Review*, 475-493. <https://doi.org/10.2307/2096269>
- Molm, L. D. (2003). Theoretical comparisons of forms of exchange. *Sociological Theory*, 21 , 1–17. <https://doi.org/10.1111/1467-9558.00171>
- Molm, L. D., Peterson, G. i Takahashi, N. (1999). Power in negotiated and reciprocal exchange. *American Sociological Review* , 64, 876–890. <https://doi.org/10.2307/2657408>
- Monge, P. R., Contractor, N. S. i Contractor, P. S. (2003). Theories of communication networks. *Oxford University Press*. <https://doi.org/10.1093/oso/9780195160369.001.0001>
- MUP (2020). Statistički pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2020. Godini
- Parks, M.R. i Adelman, M.B. (1983). Communication Networks and the Development of Romantic Relationships: An Expansion of Uncertainty Reduction Theory. *Human Communication Research*, 10(1), 55-79. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2958.1983.tb00004.x>
- Pico-Alfonso, M. A., Garcia-Linares, M. I., Celda-Navarro, N., Blasco-Ros, C., Echeburúa, E. i Martinez, M. (2006). The impact of physical, psychological, and sexual intimate male partner violence on women's mental health: depressive symptoms, posttraumatic stress disorder, state anxiety, and suicide. *Journal of women's health*, 15(5), 599-611. <https://doi.org/10.1089/jwh.2006.15.599>
- Pistole, M. C. (1989). Attachment in adult romantic relationships: Style of conflict resolution and relationship satisfaction. *Journal of Social and Personal Relationships*, 6, 505–510. <https://doi.org/10.1177/0265407589064008>
- Prager, K. J. i Roberts, L. J. (2004). Deep intimate connection: Self and intimacy in couple relationships. *Handbook of closeness and intimacy*, 53-70. Psychology Press. <https://doi.org/10.4324/9781410610010>
- Reblin, M. A. i Uchino, B. N. (2008). Social and emotional support and links to physical health. *Current Opinions in Psychiatry*, 21(5), 211-215. <https://doi.org/10.1097/ycp.0b013e3282f3ad89>
- Rimé, B. (2009). Emotion elicits the social sharing of emotion: Theory and empirical review. *Emotion review*, 1(1), 60-85. <https://doi.org/10.1177/1754073908097189>
- Rodrigues, D., Lopes, D., Monteiro, L. i Prada, M. (2016). Perceived parent and friend support for romantic relationships in emerging adults. *Personal Relationships*, 24(1), 4-16. <https://doi.org/10.1111/pere.12163>

- Scharfe, E. i Bartholomew, K. I. M. (1994). Reliability and stability of adult attachment patterns. *Personal relationships*, 1(1), 23-43. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.1994.tb00053.x>
- Shahsavarani, A. M., Heyrati, H., Mohammadi, M., Jahansouz, S., Saffarzadeh, A. i Sattari, K. (2016). Social Exchange Theory and Attachment Theory: Combination of Sociological and Psychological approaches to form a bio-psychosocial viewpoint to human social and interpersonal relationships. *International Journal of Humanities and Cultural Studies (IJHCS) ISSN 2356-5926*, 1(1), 451-467. <http://www.ijhcs.com/index.php/ijhcs/article/download/109/120>
- Sikström, S., Dahl, M., Lettmann, H., Alexandersson, A., Schwörer, E., Stille, L., ... i Ngaosuvan, L. (2021). What you say and what I hear—Investigating differences in the perception of the severity of psychological and physical violence in intimate partner relationships. *PLoS one*, 16(8), e0255785. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0255785>
- Simpson, J. A. i Rholes, W. S. (2017). Adult attachment, stress, and romantic relationships. *Current opinion in psychology*, 13, 19-24. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2016.04.006>
- Sternberg, R. J. (1985). *The triangle of love: Intimacy, passion, commitment*.
- Tepper, B. J. (2000). Consequences of abusive supervision. *Academy of Management Journal*, 43, 178–190. <https://doi.org/10.5465/1556375>
- Testa, M. i Leonard, K. E. (2001). The impact of marital aggression on women's psychological and marital functioning in a newlywed sample. *Journal of Family Violence*, 16, 115–130. <https://doi.org/10.1023/A:1011154818394>
- Ying, L. Y., Wu, L. H. i Loke, A. Y. (2015). Gender differences in experiences with and adjustments to infertility: A literature review. *International Journal of Nursing Studies*, 52(10), 1640–1652. <https://doi.org/10.1016/j.ijnurstu.2015.05.004>
- Wang, E. (2004). *Social exchange theory applied to romantic relationships*.
- Williams, W. C., Morelli, S. A., Ong, D. C. i Zaki, J. (2018). Interpersonal emotion regulation: Implications for affiliation, perceived support, relationships, and well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 115(2), 224. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/pspi0000132>
- Zafirovski, M. (2005). Social exchange theory under scrutiny: A positive critique of its economic-behaviorist formulations. *Electronic journal of sociology*, 2(2), 1-40.